

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja Haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Kristel Kaldma

**Riigi roll popmuusika tootmises, levitamises ning tarbimises Martin
Cloonani teooria alusel ja Eesti raadiojaamade näitel**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Alar Kilp, PhD

Tartu 2014

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....
/Kristel Kaldma/

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Martin Cloonan riigi rollist popmuusika tootmises, levitamises ning tarbimises	4
1.1. Ringhäälinguõigus	4
1.2. Tsensuur	6
1.3. Seadused ja autoriõigused	7
1.4. Kultuuripoliitika	7
1.5. Identiteet	8
2. Eesti näide	10
2.1. Avalik-õiguslikud raadiokanalid	10
2.1.1 Ringhäälinguõigus	12
2.1.2 Tsensuur	14
2.1.3 Seadused ja autoriõigused	15
2.1.4 Kultuuripoliitika	16
2.1.5 Identiteet	17
2.2. Eraõiguslikud raadiokanalid	19
2.2.1 Ringhäälinguõigus	19
2.2.2 Tsensuur	23
2.2.3 Seadused ja autoriõigused	24
2.2.4 Kultuuripoliitika	25
2.2.5 Identiteet	26
Kokkuvõte	28
Summary: The role of the nation-state in popular music production, distribution and consumption through Estonian radio broadcasting stations on the basis of Martin Cloonan's theory.	34
Kasutatud kirjandus	35

Tabelid

Tabel 1. Ringhäälinguõigus	28
Tabel 2. Tsensuur	29
Tabel 3. Seadused ja autoriõigused	30
Tabel 4. Kultuuripoliitika	31
Tabel 5. Identiteet	32

Sissejuhatus

Populaarse Saksamaa ansambli Rammstein loo „Amerika“ sõnad kõlavad: „Musik kommt aus dem Weißen Haus“ (tõlge: muusika tuleb Valgest Majast), millega antakse mõista, et Ameerika Ühendriikide valitsusel on oluline mõju sellele, milliste sõnumitega tooteid meediakanalid nii ameeriklastele kui kogu globaalsele üldsusele edastavad. Kui see on nii, võib valitsus omada märkimisväärt mõju ka sellele, millist muusikat kodanikud kuulavad. Kas riigil on tõesti vahendid ja võim, millega mõjutada ja kontrollida muusikat? Kui on, siis milline on nende mõju?

Popmuusika uurimisel on eelkõige keskendutud kas kohalikule (regioonide, linnade) tasemele või globaalsele tasandile. Riigi tasand ja olulisus on seejuures jäänud rõhutamata. (Cloonan 1999: 193) Vaba turu pooldajad ja majandusteadlased leiavad, et riiklik sekkumine globaalsesse popmuusika ringlusse on „vastuvõetamatu sekkumine popmuusika vabadusse teha, mis see on alati teinud: liikuda segamatult globaalses vahetamise süsteemis (Breen 2008: 195).“ Siiski on rahvusriigil mängida oluline roll selles toodetavale, levitatavale ja tarbitavale popmuusikale. **Käesolev bakalaureusetöö püüab välja selgitada, milline on Eesti riigi roll selle popmuusika tootmises, levitamises ning tarbimises.**

Bakalaureusetöö on jaotunud kaheks peatükiks. Esimene neist loob Martin Cloonani (1999) uurimuse „Pop and the Nation-State: Towards a Theorisation“ põhjal teoreetilise aluse riigi mõju uurimiseks popmuusika tootmisele, levitamisele ning tarbimisele. Kuna raadio mängib popmuusika levitajana ning ka selle mõjutajana väga olulist rolli (Cloonan 1999: 196, 206; Percival 2011: 456), on riigi ja popmuusika suhte analüüsi aluseks raadiokanalid.

Cloonan püstitab viis vahendit, millega riik saab popmuusikale mõju avaldada ning sama loogika alusel analüüsib töö teine osa kuidas ja mil määral Eesti riik läbi nende viie vahendi popmuusika tootmist, levitamist ning tarbimist mõjutab. Kuna Eestis on nii avalik-õiguslikke kui ka eraõiguslikke raadiokanaleid ning nende toimimine ja eesmärgid on erinevad, on eeldatavalt ka riiklike regulatsioonide mõju neile erinev. Seetõttu on töö teine osa jagatud kahte alapeatükki, mis analüüsivad riigi rolli popmuusikas avalik-õiguslike ja eraõiguslike kanalite läbi eraldi.

Analüüsi koostamiseks võetakse vaatluse alla Eesti seadusandlus, mis raadioteenuse pakkujaid, muusika autoreid ning kuulajaid mõjutavad. Lisaks avalik-õiguslikud ja

eraõiguslikud raadiokanalid, nende programmid, sisu ning kuulajaskond. Põhjaliku analüüsi saamiseks uuritakse ka teiste riikide näiteid ning Eesti ekspertide arvamusi riigi ja popmuusika suhtest. Seeläbi jõutakse töös järeldusele, et Eesti riik mõjutab läbi raadioringhäälingu nii popmuusika tootmist, levitamist kui ka tarbimist, kuid avalik-õiguslike ning eraõiguslike raadiojaamade kaudu avaldatav mõju on nii mõneski aspektis erinev.

Avalik-õiguslik ringhääling on Eesti riigi poolt seatud eesmärkide tõttu eelkõige uue talendi otsija ning eestimaise popmuusika edendaja. Eraõiguslik keskendub kasumi taotlemise tõttu juba ennast tõestanud talentidele ning tänu riigi kehtestanud Eesti autorite loomingu mängimise mahu kvoodile, mis tagab selle, et Eesti muusika kindlasti jõuab erakanalitesse, suurendab nende publikumi. Erinevaid vahendeid (kultuuripoliitika, seadusandlus, kvoodid jne.) kasutades mõjutab riik Eesti popmuusika loomist ning levitamise läbi ka tarbimist.

1. Martin Cloonan riigi rollist popmuusika tootmises, levitamises ning tarbimises

Martin Cloonan (1999: 193) defineerib rahvusriiki kui üksust, mis omab ainuõigust teatud territooriumi seadusandluse üle ning õigust rakendada teatud poliitikat sellel territooriumil. Oma võimu legitiimsuse püstitamiseks võib riik kasutada kultuurilisi vahendeid, et saavutada lisaks poliitilisele ka kultuurilist hegemooniat. Seega ei ole riik ainult selle võimul olev valitsus vaid üksus, milles kehtib selle riigi seadusandlus ning mis toimib vaatamata selles valitsevale poliitikale.

Cloonan (1999) toob oma uurimuses „Pop and the Nation-State: Towards a Theorisation“ välja viis põhilist meetodit, kuidas rahvusriik saab riigis toodetavat, levitatavat ning tarbitavat popmuusikat mõjutada: ringhäälinguõigus, tsensuur, seadusandlus (sh autoriõigused), kultuuripoliitika ning identiteet.

Muusikateose mängimine raadios tõstab loo ja ka vastava artisti müügiedu ning eetripopulaarsus ja müügiedu põhjustavad omakorda selle teose uuesti mängimist raadios (Percival 2011: 456). Uuringute järgi ostavad inimesed muusikapala kõige suurema tõenäosusega, kui nad on seda raadiost kuulnud, teised kanalid jäävad raadiole alla. Seetõttu nimetab Cloonan (1999: 196, 206) popmuusika kõige olulisemaks edutajaks just raadiot. Mark Percival (2011: 471) väidab, et vaatamata muude kanalite, milles muusikat kuulata saab, tekkele on raadio oma olulisuse säilitanud ning osaliselt tänu näiteks interneti ja nutitelefonide levikule oma positsiooni kindlustanud. Raadio olulisuse tõttu popmuusikas on ka käesoleva bakalaureusetöö aluseks riigi mõjuvahendid raadiojaamadele.

1.1. Ringhäälinguõigus

Raadiosagedused on piiratud ressurss, mis vajab regulatsiooni ning riik on selle regulatsiooni peamiseks allikaks. Isegi rahvusvahelised lepingud toetuvad sellele, et riigi territooriumil levivate raadiosageduste kasutamist kontrollib riik. (Cloonan 1999: 194) Riik reguleerib avalik-õiguslike ning erakanalite vahelist proportsiooni ning võib ka kehtestada kvoodi mingit liiki muusika (nt. rahvuskeelse, kodumaiste artistide loomingu) mängimisele enda territooriumil tegutsevatele raadioprogrammidele (Cloonan 1999: 195-196). Kuigi riigi kontroll ringhäälingukanalite leviku osas on seoses infotehnoloogiavahendite levikuga vähenenud, on riik siiski peamine sellealase regulatsiooni jõustaja.

Peamine küsimus seoses ringhäälinguõiguste jagamisega on proportsioon avalik-õiguslike ja eraõiguslike kanalite vahel (Cloonan 1999: 195). Avalik-õiguslike ning eraõiguslike ringhäälingukanalite eesmärk on fundamentaalselt erinev. Avalik-õigusliku kanali sihiks on avaliku huvi teenimine, erakanali eesmärk on võimalikult suure kasumi teenimine. Proportsioon neid kahte huvi teenivate programmide vahel on riigi reguleerida (Cloonan 1999: 195). Avalik-õiguslikud kanalid on lisaks riigisisese avaliku huvi teenimisele ka olulised rahvusvahelise kuvandi loojad. Näiteks peetakse Suurbritannia avalik-õiguslikku raadiokanalit Radio 1 oluliseks *Britpopi* edastajaks ning edendajaks, kanal ise on rõhutanud ka oma olulisust uute autorite ja muusikute loomingu ning elava muusika edastajana. (Cloonan 1999: 195)

Lisaks avalik-õiguslike ja eraõiguslike ringhäälinguprogrammide kvoodile on oluliseks küsimuseks ka raadioprogrammides mängitava kodu- ning välismaise materjali kvoodid, mida mitmed riigid kehtestavad selleks, et vähendada globaliseerumise mõju kodumaise muusika arengule. Mitmetes Lääne liberaaldemokraatlikes riikides, näiteks Kanadas, Prantsusmaal, Uus-Meremaal, Itaalias ning Hispaanias, on võimud kehtestanud kvoodid, mis reguleerivad, kui suur osa raadiotes mängitavast muusikast peab olema rahvuskeelne või kodumaiste autorite looming (BBC News 2004; Cloonan 1999: 195-196). Seoses globaliseerumisega kaasneva kodumaise muusika osakaalu vähenemisega on küsimus selle muusika mängimisele seatavast kvoodist tõusnud ka mitmete teiste lääneriikide poliitikute huviorbiiti (BBC News 2004). Cloonan (1999: 195-196) väidab, et kvoodid kodumaise ja välismaise muusika mängimisele on eriti oluline teema väikestele riikidele, mille kultuur võib jääda liialt globaliseerumise mõju alla.

Ringhäälinguõiguste jagamine on kaudselt seotud ka tsensuuriga, sest mõned riigid on kasutanud oma võimu, et keelata teatud materjali mängimise oma riigi sagedustel (Cloonan 1999: 195). See on tavaliselt nähtus, mis esineb ebademokraatlikes riikides, näiteks on Iraanis keelatud eraõiguslikud tele- ja raadiokanalid ning kogu materjal, mis legaalsetel kanalitel mängitakse või näidatakse, on rangelt riigivõimu poolt reguleeritud. Siiski on kümneid eksiilis elavate iraanlaste poolt juhitud kanaleid, mida vaadatakse või kuulatakse tänu ebaseaduslikele satelliitdrikutele. (Dehghan 2014) Meediateenuse edastamise keelde esineb siiski ka demokraatlikes lääneriikides. Lätis tegi rahvusringhäälingu nõukogu aseesimees juba 2008. aastal ettepaneku Venemaa telekanalite edastamise keelustamiseks (Rudi 2008), ning 2014. aasta aprillis keelustas

Läti rahvuslik elektroonilise meedia nõukogu kolmeks kuuks Venemaa telekanali Rossija-RTR retransleerimisele riigi territooriumil (ERR 07.04.2014).

Ringhäälinguõiguse osas on riikide roll ja võim viimaste kümnendite jooksul seoses satelliitside ning interneti levikuga küll vähenenud, kuid on siiski olemas. Küsitavaks on muutunud kui palju, kui üldse, saab riik kontrollida ülekandeid, mis neile ei meeldi, kuid endiselt on riigil esmatahtsus ülekandesageduste reguleerimisel ja nende kasutusõiguste andmisel. (Cloonan 1999: 194)

1.2. Tsensuur

Oluliseks riigi popmuusika tootmise, levitamise ning tarbimise mõjutamisvahendiks on tsensuur, mis toimub kas formaalselt või mitteformaalselt kõigis riiklikes režiimides (Cloonan 2003: 169). Tsensuur on riigiti väga erinev, sest see, mida peetakse sobimatuks, on varieeruv. Lisaks on varieeruv ka riikide suutlikkus ning soov tsensuuri rakendada. (Cloonan 1999: 196-197)

Tsensuuri defineerib Cloonan (2003: 168-169) kui enne või pärast teose avaldamist tehtud katset sekkuda artisti eneseväljendusse eesmärgiga seda muuta või avaldamist takistada.

Popmuusika tsensuur on eriti laialt levinud ebademokraatlikes riikides, näiteks endises kommunistlikus blokis oli lisaks Lääne muusika tsensuurile ka oma muusika ning kontserdid riigi poolt rangelt reguleeritud ning kontrollitud (Cloonan 1999: 198). Siiski leiab teatud viisil tsensuur aset ka demokraatlikes riikides (Cloonan 1999: 197).

Tsensuur on nähtav nii erinevate artistide esinemiste, muusikapalade või videote osalise muutmise või täieliku keelustamisega eri aegadel erinevates riikides (Cloonan 1999: 197). Lääne ühiskonnas näeb tsensuuri enamasti muusikatööstuse, turu ning esinemiste kontekstis. Muusikatööstus tsenseerib kaudselt turule lastavat muusikat kõigepealt sellega, et valib artistid, kelle oma plaadifirma alla võtab. Suurte plaadifirmade artistid saavad suurema tõenäosusega edukaks ning plaadifirma otsus artistide valiku osas on seega kaudne tsensuur popmuusikale. Kui artist on juba plaadifirmaga lepingu sõlminud, saab firma mõjutada avaldatavate lugude sisu või keelduda üldse millegi avaldamisest. Turul saavad müügikohad kaudselt tsenseerida muusikat sellega et otsustavad, milliseid teoseid on üldse sobiv müüa ning ka näiteks tootepaigutusega. Riik saab materjali tsenseerida kas otseste tsensuuri seadustega või kaudselt seadustega, mis ei luba teatud tegevust: mingi poliitilise suuna propageerimine, riigi võimuorganite

kritiseerimine, kõlblust vms. ohustava materjali esitamine. Esinemiste kontekstis saab riik tsenseerida regulatsioonide teel. Siinkohal tunnistab Cloonan (2003: 169-170), et piir regulatsioonide ja tsensuuri vahel ei ole selge, aga riik saab siiski kehtestada nõuded esinemispaikadele ning kontserti ajale, millega on popmuusika levitamine ning tarbimine piiratud.

Nagu eelnevas peatükis mainitud on tsensuur tihedalt seotud ringhäälinguõiguste ning üldlase kontrolliga meedia üle. On palju muusikapalu ning ka videoid, mida teatud riikides mingitel põhjustel on keelatud mängida või näidata ning Cloonani (1999: 196) arvates on ebatõenäoline, et see protsess veel niipea lõppeb. Kuigi erinevate meediumite levik on vähendanud riigi suutlikkust levivat materjali kontrollida, jääb kontsertide ja riiki külastavate artistide kontroll siiski riigi kätte (Cloonan 1999: 198). Lisaks on kontroll raadiosageduste üle riigi käes. Seega on tsenseerimise võimalused riigil küll vähenenud, kuid on ebatõenäoline, et need täielikult kaoks (Cloonan 2003: 171).

1.3. Seadused ja autoriõigused

Riigi seadusandlusel on mõju selle popmuusikale, sest seab piirid muusikatööstuse tegevustele (Cloonan 1999: 198). Riik võib näiteks kehtestada maksud muusikatööstusele, reguleerida kontsertide toimumist ning saab ka mõjutada välismaiste artistide kontsertide maaletoomist. Teine popmuusikaga seotud riiklik seadusandlus on seotud autoriõiguste ning nende kaitsega. Kuigi palju olulisi autoriõiguste kaitse lepinguid on globaliseerumise mõjul rahvusvahelised, on riigil prioriteetne roll nende regulatsioonide jõustamisel (Cloonan 1999: 199-200).

Autoriõigustega ja nende kaitsega seotud seadusandlust peetakse eriti oluliseks riigi mõjutamisvahendiks (Cloonan 1999: 199). Globaliseerumisega on autoriõiguste küsimus aina teravamaks muutnud, sest erinevad riigid ja kultuurid suhtuvad omandiõigusesse väga erinevalt ning kuigi autoriõiguste seadused on enamasti globaalsed, on riike, kus nende rakendamine ning jõustamine ei ole prioriteet (Cloonan 1999: 199).

Riik on oluline lüli globaalsete autoriõiguste seaduste elluviimises, sest üksused, mis neid seadusi rakendavad ja jõustavad, on riiklikul tasandil (Cloonan 1999: 200).

1.4. Kultuuripoliitika

Riigi üheks oluliseks rolliks popmuusika tootmisel, levitamisel ning tarbimisel on kultuuripoliitika. Paljud riigid peavad popmuusikat alaks, kuhu nende sekkumine ei ole

tururegulatsiooni tõttu vajalik, kuid seoses globaliseerumisega on riigi poolt rakendatav kultuuripoliitika muutunud oluliseks küsimuseks ka popkultuuris (Cloonan 1999: 200-201).

Riigi kultuuripoliitika paneb suuresti paika see, mida riik kultuuriks peab ning kui popmuusikat kultuuriks ei loeta, ei saa see ka riiklikku toetust.

Paljudel rahvusriikidel, nagu Suurbritannial, on traditsiooniliselt konservatiivne kultuuripoliitika, mis eelistab nn. kõrgkultuuri madalale. Näiteks läheb Suurbritannias valitsuse rahastus kunstidele, mida 85% populatsioonist kunagi ei külasta ning ainult 3% regulaarselt külastavad. (Cloonan 1999: 200)

Samas on paljud liberaaldemokraatlikud riigid pidanud vajalikuks kodumaist popmuusikat toetada ning edendada. Näiteks on mitmed riigid (k.a. Suurbritannia) algatanud rahvusliku muusika festivale ning muid popmuusikat tutvustavaid ja edendavaid projekte (Cloonan 1999: 200). Ameerika Ühendriikides kasutati immigratsioonipoliitikat efektiivselt ära kultuuripoliitika loomisel. Nimelt piiras riik välismaiste esinejate arvu ning tekitas sellega proteksionistliku eelise kodumaistele artistidele (Cloonan 1999: 197). Uus-Meremaa valitsuse intensiivne tegevus kohaliku muusikatööstuse toetuseks 2000. aastate algul aitas kaasa artistide potentsiaali realiseerumisele ning tõi kaasa Uus-Meremaa popmuusika staatuse tugevnemise nii riigis endas kui ka rahvusvahelisel areenil. See omakorda aitas kaasa kohaliku kultuuri ja identiteedi säilimisele ja tugevnemisele. (Shuker 2008)

Seega kuigi riigi sekkumist popkultuuri on pikka aega peetud ebavajalikuks, hakkavad riigid järjest enam tunnetama popmuusika olulisust ning sellega seoses oma kultuuripoliitikat muutma.

1.5. Identiteet

Muusikal on oluline roll rahvusliku identiteedi kujundamisel. Üldiselt on oluliseks peetud klassikalist ja folkmuusikat, aga ka popmuusika peegeldab hästi riiki ja rahvast, kust see pärineb (Cloonan 1999: 201). Ühelt poolt tutvustab mingi riigi popmuusika selle rahvast ülejäänud maailmale, kuid teisest küljest kujundab ning taastoodab päritolumaal inimestele pildi iseendast kui rahvusest (Hawn 2013: 527).

Cloonan (1999: 201-202) toob näiteks 1990-ndatel kasutusele võetud termini „*britpop*“, mille alla liigitatav muusika peegeldas paljude arvates brittide olemust ja identiteeti. Lisaks pöörab Cloonan tähelepanu sellele, et väga tihti tuuakse artisti tutvustades välja

tema päritolu riik (Iiri ansambel U2, Saksamaa ansambel Rammstein jne.), mis näitab, et riiki peetakse artisti ja tema loomingu puhul oluliseks. 1995. aastal võitis Eurovisiooni lauluvõistluse Norra laul ning see põhjustas Rootsis, mis ei andnud võiduloole mitte ühtegi punkti, ksenofoobsete mõtete avaldamise ajakirjanduses, mille eest pidi Rootsi suursaadik Norras vabandust paluma (Cloonan 1999: 203). See on hea näide sellest, kuidas popmuusikat seostati rahvusega ning selle identiteedi ja olemusega.

Rahvusriigil on jätkuv ja võimalik, et kasvav tähtsus identiteedipoliitikas (Cloonan 1999: 194). Popmuusikal on oluline roll rahvusliku identiteedi loomises ja taastootmises. Ühelt poolt on see hea turundusstrateegia enda tutvustamiseks välismaailmale, teiselt poolt sisaldab popmuusika siiski endas osa rahvusest ja selle identiteedist. (Cloonan 1999: 203) Rahvuslik identiteet on riigi püsijäämise üks aluseid (Hulikki: 2008), mistõttu peaks riigil olema huvi popmuusikat mõjutava identiteedipoliitika loomise vastu.

2. Eesti näide

Eestis oli 2012. aasta seisuga Statistikaameti andmetel 33 ringhäälinguprogrammi, millest 5 avalik-õiguslikud ning 28 eraõiguslikud ringhäälingujaamad. Kogu Eesti territooriumi katavad oma levialaga vaid avalik-õiguslikud raadiojaamad, eraõiguslike leviala on väiksem (Kõuts 2012).

Eesti Meediateenuste seaduse (edaspidi MTS) §4 lõige 2 järgi on raadioteenus

[...] meediateenus, mida osutatakse raadioteenuse osutaja toimetust vastutuse all saatekava alusel saadete samaaegseks kuulamiseks peamise eesmärgiga pakkuda üldsusele teavituslikke, hariduslikke või meelelahutuslikke saateid elektroonilise side võrgu kaudu. Raadioteenused on eelkõige raadiosaade, raadioprogramm ja äriteade.

TNS Emori 2013. aasta raadioauditooriumi uuringu kohaselt kuulasid Eesti 12-74 aastased elanikud suveperioodil (29.05.2013-03.09.2013) raadiot keskmiselt 3 tundi ja 53 minutit päevas. Kõige populaarsem raadiojaam on avalik-õiguslik Vikerraadio, mida Emori andmetel kuulab nädalas 314 000 inimest ehk umbes 30% raadiokuulajatest. Populaarsuselt teisele kohale jääb eraõiguslik Sky Plus, millel oli nädalas kuulajaid 267 000.

2.1. Avalik-õiguslikud raadiokanalid

Avalik-õiguslikul ringhäälingul on mängida oluline roll riigi meediamaaastikul, olles ühiskonna demokraatlikke, kultuuriliste ning sotsiaalsete vajaduste teenija (ERR 2012). Avalik-õiguslikku raadioringhäälingut mõjutab riik suuresti rahastuse ja seadusandluse kaudu ning nende vahendite abil soodustab riik läbi avalik-õigusliku ringhäälingu eelkõige Eesti popmuusika levitamist ning seeläbi ka tootmist ja tarbimist.

Eesti Rahvusringhääling (edaspidi ERR) haldab kõiki viit Eesti avalik-õiguslikku raadiojaama: Vikerraadio, Raadio 2, Klassikaraadio, Raadio Tallinn ning Raadio 4 (ERR).

ERRi Arengukava 2015-2018 (ERR 2014: 8-9) kirjeldab neid raadiojaamu järgnevalt:

[Vikerraadio] Programmis on rõhk sõnalistel saadetel (75% päevasest mahust), mis põhinevad uudistel ja analüüsil. [...] Vikerraadio muusikavaliku moodustab suurelt osalt hinnatud eestikeelne muusika koos maailma kergemuusika paremikuga.

Raadio 2 on Eesti värske popmuusika edendaja ja hüppelaud noortele talentidele, vaheldusrikas üldhuviprogramm on suunatud avatud, muutumismeelesetele ja aktiivsetele inimestele. Lisaks Eesti muusikakultuuri populariseerimisele on Raadio 2-l oluline roll

arendada ja laiendada kuulaja muusikalist silmaringi, Raadio 2 on uue muusika ekspert ja maaletooja ning muusikaliste subkultuuride kodu Eesti raadiomaastikul. Raadio 2-s kuuleb sobivas vahekorras sõnasaateid ja muusikat, muusika osakaal programmis tõuseb 60 protsendini.

Sõna ja muusika vahetõde Klassikaraadio päevases programmis on vastavalt 30 ja 70 protsenti. Eriline koht programmis on elava muusika vahendamisel, sh otseülekannetel kontserdisaalidest ning Klassikaraadio stuudiokontsertide seerialtel.

Raadio 4 on peamiselt venekeelne üldhuviprogramm, mille ülesanne on võimalikult mitmekesise raadioprogrammi pakkumine vene keelt kõnelevatele inimestele, aitamaks neil paremini sulanduda Eesti ühiskonda. [...]Sõnalised saated moodustavad programmi päevasest mahust 70 ja muusikasaated 30 protsenti.

Raadio Tallinn pakub segamatut muusikavoogu neile, kes soovivad oma argitegevuse saateks hästi valitud mitmekesist muusikat.

Selle arengukava järgi on popmuusikale suunatud Eesti avalik-õiguslikest raadiojaamadest eelkõige Raadio 2. Seetõttu keskendub käesolev töö riigi mõju uurimiseks avalik-õiguslikele raadiojaamadele eelkõige Raadio 2-le.

ERR 2014. aasta eelarve (ERR 2013: 15) järgi oli 2013. aastal Raadio 2 programmis muusikapopi, roki ning uutele levimuusikastiilide maht 5940 tundi ehk keskmiselt 16 tundi päevas. 2014. aastal tõuseb aastamaht 2 tunni võrra, ehk jääb proportsionaalselt üldiselt samaks.

Raadio 2 on ERRi sõnul (ERR 2013: 15-16) uue ja värske muusika maaletooja ja kuulajate muusikalise maitse arendaja, „hüppelaud Eesti noortele ja andekatele artistidele ning kodumaise progressiivse pop- ja rockmuusika populariseerija“. Lisaks on Raadio 2 EBU Eurosonic grupi ja Euroopa talendivahetusprogrammi CEETEP aktiivse liikmena eesti popmuusika eksporttoeks Euroopas.

2013. aastal oli Raadio 2-e eelarve 425 054 eurot, millest riigieelarveline toetus oli 419 654 eurot (ERR 2012: 5). 2014. aastal kärbiti Raadio 2 eelarvet 381 916 euron, millest 376 516 eurot on riigieelarveline toetus (ERR 2013: 5). Seega 99% Raadio 2-e rahastusest tuleb riigilt.

Raadio 2 teeb koostööd oluliste Eesti ja välismaiste popmuusikaüritustega nagu „Eesti Laul“, „Tallinn Music Week“, „Noortebänd“, „Positivus Festival“ ning „Eurosonic“. Alates 2016. aastast käivitatakse Raadio 2-s oma uudistesaadet, milles kajastatakse ka noortekultuuri ning popmuusikaga seotud uudiseid. Raadio 2 keskendubki eelkõige

muusikale ning seoses eelarvekärpega suureneb muusikaline osa päevaprogrammis veelgi (ERR 2013: 16). Seega mängib Raadio 2 Eesti muusikamaastikul (sh popmuusikas) väga olulist rolli: on selle oluliseks levikanaliks, toetajaks ning edendajaks.

2.1.1 Ringhäälinguõigus

Eesti riik mõjutab avalik-õigusliku ringhäälingu kaudu popmuusikat läbi Eesti Rahvusringhäälingu seaduse, mis sätestab kvoodi avalik-õiguslike raadiokanalite arvule ning eesmärgid, millest nende raadiokanalite töö peab lähtuma. Seeläbi soodustab riik eelkõige popmuusika levitamist, kuid kuna raadio on üks olulisimaid muusika edastamise viise, mõjutab raadioprogrammi ülesannete paika panemine ka popmuusika tarbimist, sest vastavalt eesmärkidele valitakse sobiv muusika, mis kuulajateni jõuab. Kuna avalik-õiguslikud raadiokanalid on ainsad, mis levivad üle kogu Eesti riigi territooriumi (Kõuts 2012) ja jõuavad kõigi kuulajateni, on nende roll sisu edastajatena väga oluline.

Eesti avalik-õigusliku rahvusringhäälingu eesmärgid, ülesanded, rahastamise, juhtimise ning tegevuse korraldamise sätestab Eesti Rahvusringhäälingu seadus (edaspidi ERHS). Varasemalt kehtis Eesti avalik-õiguslikele ringhäälingukanalitele ka Ringhäälinguseadus, mis §1, lõige 3 järgi sätestas ringhäälingus osalevate avalik-õiguslike juriidiliste isikute asutamise ja tegutsemise alused ning tegevuse lõpetamise korra. 2007. aastal vastu võetud ERHS muutis Ringhäälinguseaduse eelmainitud sätte kehtetuks ning võttis avalik-õiguslike ringhäälingukanalite regulatsiooni üle. 2011. aastal kehtima hakanud Meediateenuse seadus asendas Ringhäälinguseaduse, kuid seda kohaldatakse ERRile niivõrd, kuivõrd ERHS ei sätesta teisiti. Seega on ERRi jaoks olulisim seadus siiski ERHS.

ERHS §2 lõige 3 sätestab, et Rahvusringhääling ei vaja (erinevalt eraõiguslikest raadiokanalitest) oma tegevuseks raadioteenuse osutamise tegevusluba. „Rahvusringhäälingule [ERHSis] sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikud raadiosagedused ja -kanalid ning muud vajalikud parameetrid kinnitab Tehnilise Järelevalve Ameti ettepanekul Vabariigi Valitsus korraldusega.“

ERHS §5 lõige 1 punkt 1 sätestab, et Rahvusringhääling „toodab vähemalt [...] nelja ööpäevaringset raadioprogrammi. Programmid peavad olema avalikkusele üldkasutatavate vahenditega kättesaadavad.“ Seega paneb ERHS otseselt paika, kui

palju peab riigis olema avalik-õiguslikke kanaleid, ehk siin on riigi poolt sätestatud kvoot, mida Cloonan (1999: 195-196) väga oluliseks riigi mõju näitajaks peab. Avalik-õiguslike programmide olemasolu on eriti oluline väikeriikide puhul (Cloonan 1999: 196), mis vajavad oma kultuuri säilimiseks riigipoolset kaitset või abi globaliseerumisega kaasneva välise kultuuri pealevoolu eest. Sellest lähtudes võib arvata, et ka Eesti riigi ning rahvuse jaoks on oluline hoida töös mitmeid avalik-õiguslikke meediakanaleid, mis teeniksid avalikku huvi ning aitaks globaliseerumise tõttu ebasoodsasse olukorda sattunud Eesti popmuusikat edendada.

ERR on oma teenuste tootmisel ja edastamisel sõltumatu ning lähtub üksnes seaduse nõuetest. ERR ei tohi edastada reklaami või otsepakkumist ega võtta vastu sponsorlusest saadavat toetust, kui see ei kaasne just rahvusvahelise suursündmuse või avalikkusele huvipakkuva kultuuri- või spordiürituse ülekandeõigusega (EHRS §11). Seega ei saa ERR teenida reklaamituludelt, kuna selline majandushuvide tekkimine võib viia vastuoludeni ERRi eesmärkide teenimisega.

ERRis on nii sise- kui ka väline järelvalve. Sisemiseks kontrolliks on ERRis Ühiskondlik nõukoda, mis nõustab juhatust toodete sisu ning struktuuri küsimustes, sisekontrollisüsteem ning siseaudit, mis peavad tagama ERRi tegevuse otstarbekuse, eesmärgipärasuse ning õigusaktidele vastavuse. Lisaks jälgib eetikanõunik ERRi tegevuse vastavust ajakirjakirjanduse kutse-eetikale ja tavadele ning vaatab läbi kaebused, mis ERRi programmi või sisu kohta on esitatud. Riiklikku järelvalvet teostab Riigikontroll ning Tehnilise Järelvalve Amet. (ERHS ptk. 3)

ERR on liitunud Euroopa Ringhäälingu Liiduga, mille Põhiväärtuste Deklaratsiooni järgi on avalik-õiguslik meedia Euroopa kultuuritraditsiooni keskmes ning teenib Euroopa ühiskondade demokraatlikke, kultuurilisi ning sotsiaalseid vajadusi. Üks Euroopa Ringhäälingu Liidu põhiväärtustest on mitmekesisus, mis tähendab, et lähtuvalt ühiskonna mitmekesisusest ning huvigruppide paljususest, püüab rahvusringhääling olla oma toodetes pluralistlik. (ERR 2012) Seega peab ERR vastavalt Euroopa Liidu kokkuleppele olema mitmekesine ning erinevate žanrite vahel tasakaalustatud, selleks et oma auditooriumi huvi teenida. Raadio valdkonnas on ERR suhteliselt hästi tasakaalustatud, sest erinevaid kanaleid, millel on erinevad sihtgrupid ning sisu, on piisavalt.

ERRi eesmärgi seadusega sätestamisega soodustab Eesti riik popmuusika levitamist ning seeläbi suurendab selle tarbimist.

2.1.2 Tsensuur

Avalik-õigusliku ringhäälingu kaudu mõjutab Eesti riik popmuusikat läbi kaudse tsensuuri, mis keelab ebasobiva sisu levitamise ning seadustest tulenevate eesmärkide sätestamisega enesetsensuuri põhjustades. Regulaatsioonidest tulenevalt ei ole autoritel soovi ebasobiva sisuga materjali luua ning nii mõjutab riik popmuusika toomist, levitamist kui ka tarbimist. ERRi kui avalikku huvi teeniva organisatsiooni eesmärkide sätestamine suurendab ERRi enesetsensuuri võrreldes eraõiguslike kanalitega.

Eesti Vabariigi Põhiseaduse §45 sätestab, et

Igaühel on õigus vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil. Seda õigust võib seadus piirata avaliku korra, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vabaduste, tervise, au ning hea nime kaitseks. [...]

Tsensuuri ei ole.

Seega ei ole Eestis otsest tsensuuri, kuid seadusega võib olla piiratud siiski teatud sisuga materjali levitamine.

Näiteks „Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus“ keelab seksuaalseid toiminguid labaselt ja pealetükkivalt esiplaanile toovate ning enesekaitseks õigustatud piire ületava vägivalda või julmust heakskiitval viisil kujutavate teoste või nende koopiate edastamise Eesti televisiooni- või raadiosaadetes. Selle seaduse toimimise järelvalvet teostavad Kultuuriministeerium ning Politsei- ja Piirivalveamet.

Kuna ERRi rahastus tuleb riigieelarvest, on ringhäälingu enesetsensuur kindlasti oluline. Kuigi ERR on sellele kehtivatele seadustele alludes vaba oma programmi koostamises ja materjali valikus, teenib see ikkagi avalikku huvi ning peab jälgima, milliseid seisukohti ja teoseid levitab. Seetõttu on ERRis sisemine järelvalve ning eetikanõunik, kes jälgivad ERRi tegevust ja sisu.

Kaudse tsensuuri kaudu mõjutab Eesti riik nii popmuusika tootmist, levitamist kui ka tarbimist. Kui teatud ebasobiva sisuga materjali levitamine on keelatud, ei ole muusikutel ka huvi sellise sisuga teoseid luua, mis nende regulaatsioonidega vastuolus on, sest neid ei saa publikuni viia. Kui aga ebasobiva sisuga materjal on loodud, ei jõua see tarbijateni, kuna selle levitamine on keelatud. Avalik-õiguslik raadio on küsitava

sisuga materjali levitamises kindlasti ettevaatlikum, kui eraõiguslikud raadiokanalid, sest ERR peab teenima eelkõige avalikku huvi ning ebamoraalne sisu ei ole kindlasti avalikkuse huvi.

2.1.3 Seadused ja autoriõigused

Autoriõiguste seaduste riiklik jõustamine omab avalik-õigusliku ringhäälingu kaudu olulist soodustavat mõju popmuusikale. Nende regulatsioonide ning kokkulepete jõustamisega mõjutab riik nii popmuusika levitamist kui ka tootmist. Seadusandlus mõjutab Eestis avalik-õiguslike ringhäälingukanalite kaudu popmuusikat nii palju kui seda teeb ERHS, Eesti Vabariigi Põhiseadus ning „Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus“. Kontsertide ning muusikatööstusega seotud seadusandlus mõjutab küll popmuusika tootmist, levitamist ning tarbimist (Cloonan 1999: 198), kuid mitte läbi ringhäälingu.

Autoriõigustega seonduvat Eestis reguleerib Autoriõiguse seadus. Siiski sätestab Autoriõiguse seaduse §2 lõige 2, et juhul kui see seadus läheb vastuollu mõne Eesti Vabariigi välislepinguga, kohaldatakse välislepingu sätteid. Selline regulatsioon annab autoriõiguste valdkonnas riigi seadusandlusest olulisema rolli rahvusvahelistele lepingutele. Ka Cloonan (1999: 199) tõdeb, et globaliseerumisega on tekkinud vajadus rahvusvahelise autoriõiguste kaitse järele ning olulisemaks ongi saanud riigiülesed sellekohased regulatsioonid, kuid riigil on nende seaduste kohaldajana siiski keskne roll.

Autoriõiguse seaduse §13¹ lõige 4 sätestab, et

teose edastamine raadio, televisiooni või satelliidi kaudu või taasedastamine kaabellevivõrgu kaudu võib toimuda ainult juhul, kui teost edastav või taasedastav isik on saanud autorilt, tema õigusjärglaselt või autorit esindavalt kollektiivse esindamise organisatsioonilt eelnevalt loa (litsentsi) teose edastamiseks või taasedastamiseks.

See tähendab, et raadiokanal võib muusikat edastada vaid juhul, kui on saanud selle autorilt või seaduslikult esindajalt selleks loa.

Eesti autorite heliloomingu autoriõiguste kaitse ning autoritasudega tegeleb peamiselt Eesti Autorite Ühing, mis sõlmib oma liikmetega lepingu, millega autor annab teatud õigused oma loomingu kasutamiseks ning selle haldamiseks Eesti Autorite Ühingule. Autorite ühing juhendub oma tegevuses Eesti ja rahvusvahelisest seadusandlusest, kaitseb ning teostab nende põhjal oma liikmete õigusi. (EAÜ)

Kuna Eesti riik on kehtestanud Autoriõiguse seaduse ning jõustab ka rahvusvahelisi vastavasisulisi regulatsioone, on mõju popmuusikale eelkõige levitamises, kuid ka loomises. Raadiojaamad võivad edastada materjali ainult siis, kui see on kooskõlas autoriõiguste seadustega ning muusikud avalikustavad materjali julgelt, kui teavad, et nende õigused sellele on riigi poolt kindlalt kaitstud. Autoriõigustest kinni pidamine on kohustuslik ühtmoodi nii avalik-õiguslikele kui ka eraõiguslikele raadiokanalitele, sest on seotud mängitava muusika endaga, mitte raadiojaamaga.

2.1.4 Kultuuripoliitika

Eesti riik mõjutab avalik-õigusliku ringhäälingu kaudu popmuusikat läbi kultuuripoliitika sätestades ERRi eesmärgid ja ülesanded. ERR korraldab Raadio 2-e tegevust, mis on üks olulisemaid Eesti popmuusikat edendavaid raadiokanaleid. Raadio 2-e tegevus mõjutab Eesti popmuusika tootmist levitamist ning tarbimist.

Marcus Breen (2008: 193) tõdeb, et riigil on oluline roll selles, et pakkuda muusikutele ja nende publikule helisid ja tundmusi, mis oleksid midagi muud kui järgmine rahvusvaheline sensatsioon. Institutsionaalse majanduse ja instrumentalismi traditsioonides on riigi roll sekkuda, toetada ning suurendada kodanike seotust popmuusikaga. Sellised traditsioonid eeldavad, et turg ei tööta ning riigi ülesanne on toetada muusikuid ning infrastruktuure, milles kodumaised artistid töötavad. (Breen 2008: 194) Breen nimetab üheks olulisemaks dokumendiks riikide jaoks UNESCO „Kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsiooni (2005)“, millega Eesti ka liitunud on. Konventsioon annab rahvusriikidele võimaluse luua strateegiline poliitiline mehhanism, mis kaitseks neid tugevate globaalsete jõudude eest, mida konventsiooni loojad nägid ohuna kohalikele kultuuridele (Breen 2008: 203). Tegemist on küll rahvusvahelise kokkuleppega, aga see annab riigile võimaluse luua kultuuripoliitika, mis on selle rahvusele kasulik ning kaitseb globaliseerumise mõjude eest.

ERRil on kindlasti oluline roll Eesti kultuuripoliitikas. Juba fakt, et Eestil on avalik-õiguslik rahvusringhääling, on kultuuripoliitika iseenesest. Riik rahastab meediateenuseid, mis olulist rahalist tulu riigile ei teeni, kuid kannavad üldhuvilisi ja kultuurilisi eesmärgi. ERR Arengukava 2015-2018 (ERR 2014) toob ühe ERRi eesmärgina välja:

Rahvusringhääling on avatud Eesti sõltumatutele tootjatele, ergutades nõnda nende loometegevust ja hoolitsedes ühtlasi, et edeneks ka konkurents, et võistleksid originaalsed kunstilised ideed. Rahvusringhääling arendab neid loometööstuse valdkondi, mida väikesel turul on raske edendada. Erinevalt rahvusvahelistest meediaettevõtetest ergutab rahvusringhääling loomingut, millel on tähendus just kohalikus kultuurikontekstis ja mis aitab Eesti rahval ning ka eri kogukondadel otsida oma juuri. (ERR 2014: 14)

Lisaks hoiab ja edendab ERR Eesti riigi, rahva, keele ja kultuuri järjepidevust Eesti Vabariigi Põhiseadusest tulenevate ülesannete täitmiseks: harib avalikus mõtteruumis osalejaid, kaasab inimesi, innustab vaba arutelu, edendab loomingulisust ja tegusust, ühendab kogukondi ja põlvkondi, kasvatab sallivust ja üksteisemõistmist, väärtustab perekonda ning kaitseb eetilisi põhiväärtusi (ERR 2014: 11).

Raadio 2 on oluline hüppelaud Eesti artistidele, kodumaise popmuusika populariseerija ning ka muusika eksportimise partner (ERR 2013: 15-16). Selle programmi kaudu mõjutab Eesti riigi kultuuripoliitika läbi avalik-õigusliku ERRi ja Raadio 2-e nii popmuusika tootmist, levitamist kui ka tarbimist. Raadio 2 annab võimaluse uutele muusikutele ennast nähtavaks teha ja tutvustada, mis on motivatsiooniks muusikaga tegeleda. Uudsuse ja progressiivsuse otsija ja edasiandjana kujundab Raadio 2 oluliselt Eesti popmuusikamaastikku ning kuulajate muusikamaitset.

2.1.5 Identiteet

Sätetades ERRi eesmärgid ja ülesanded, milleks on Eesti rahvuse identiteedi peegeldamine, edendamine ning tutvustamine, mõjutab Eesti riik avalik-õigusliku ringhäälingu kaudu popmuusikat läbi identiteedipoliitika. ERRi kaudu soodustab riik Eesti popmuusika levitamist, suurendab seeläbi tarbimist ning motiveerib uue tootmist, sest popmuusikal on rahvusliku identiteedi konstrueerimises oluline roll (Cloonan 1999: 203).

Mitte ainult traditsioonilised muusika vormid vaid ka popmuusika esindab konstrueeritud rahvuslikku või etnilist kollektiivsust. Kuna aga rahvuslus ja muusika on kirjeldavad mõisted, mille konstrueerimine sõltub ajast ja kohast, on riigi toetus mingile muusikaliigile ühtlasi ka selle rahvusluse mõiste konstrueerimine. (Mäkelä 2008: 266)

ERRi eesmärgiks on vastavalt ERHS §4-le aidata kaasa Eesti Vabariigi Põhiseadusega sätestatud Eesti riigi ülesannete täitmisele. Selleks toetab ERR muuseas eesti keele ning kultuuri arengut, väärtustab Eesti riigi ning rahvuse kestmist ning osutab asjaoludele, mis võivad ohustada riigi ning rahvuse püsimist. Seega teenivad ERR ja selle

raadiokanalid seadusest tulenevalt Eesti riigi ning rahvuse huve, ning peaks neid kaitsma väliste ohtude eest. Lisaks on ERR oma eesmärgina nimetanud mitmekesise sisu kajastamist ja loomist, mis peegeldab Eesti identiteeti, kannab ühiskondlikke väärtusi ning teadvustab ja lõimib ühiskonda (ERR 2014: 11).

Raadio 2 mängib Eesti identiteedipoliitilises kontekstis kindlasti olulist rolli, sest on oluliseks kodumaise popmuusika edendajaks ja tutvustajaks nii Eesti raadiokuulajatele kui ka välismaisele kogukonnale. Kui Raadio 2 levitab ning tutvustab Eesti autorite teoseid, aitab see kuulajatel luua pildi Eesti popmuusikamaastikust, mis omakorda taastoodab pilti eestlastest kui rahvusest ning identiteedist.

Raadio 2 teeb tihedat koostööd ERR-i korraldatava Eesti laulu konkursiga, mille loomist põhjendas Mart Normet (10.02.2014) vajadusega soosida artistide omanäolisust ja loomingulist vabadust ning kohata aina enam isikupärast ja põnevat popmuusikat. Eesti laulu konkursi žüriisse kuulub palju erinevate elualade eksperte, mis tagab, et Eestit esindab olulisel rahvusvahelisel popmuusika konkursil võimalikult hea lugu. Cloonan (1999: 203) tõdeb samuti, et Eurovisiooni laulukonkurss on oluline koht, kus näeb rahvusliku identiteedi seotust popmuusikaga. See, et Eestis valitakse esinduslugu välja rahvusringhäälingu läbi näitab, et riik peab seda oluliseks rahvusvaheliseks sündmuseks, milles Eesti võimalikult hea esindatus on vajalik.

Erkki Hulkki (2008) näeb üleilmastumises ja selle mõjus meediale ning popkultuurile ohtu rahvuslikule identiteedile. Noored keskenduvad ning on mõjutatud üha enam vaid hetkel toimuvast, mistõttu jääb tähelepanuta ajalugu, kultuuripärand ja traditsioon. Ühine kultuur on aga alus ühisele rahvuslikule identiteedile, mis on riigi püsimiseks väga oluline. Seega oleks Hulkki sõnul oluline leida tasakaal rahvusliku ning globaalse kultuuri vahel.

Eesti riik püüabki tasakaalustada globaalse kultuuri mõju rahvusringhäälinguga. Eraõiguslikele meediakanalitele, mis kasumile keskendudes toetuvad suures osas end juba tõestanud globaalsetele staaridele, on vastukaaluks riigi toel tegutsevad kanalid, milles saavad end tutvustada ning tõestada kohalikud muusikud, kes esindavad eestlasi kui rahvust. Sellise võimaluse loomine motiveerib autoreid popmuusikat tegema, sest neil on olemas kanal, kus nad seda tutvustada ning publikuni viia saavad.

2.2. Eraõiguslikud raadiokanalid

Riik omab olulist mõju ka eraõiguslikele raadiokanalitele. Seda peamiselt seaduste, regulatsioonide ning rakendatava kultuuripoliitika näol, mille tulemusel mõjutab riik läbi eraõiguslike raadiojaamade nii popmuusika tootmist, levitamist kui ka tarbimist.

2014. aasta kevade seisuga on Tehnilise Järevalve Amet väljastanud 29 raadioteenuse osutamise luba, neist 8 üleriigilist, 20 regionaalset ning 1 rahvusvaheline (Tehnilise Järevalve Amet).

Neist kõige kuulatavamad eestikeelsed jaamad 2013. aasta suvel TNS Emori Raadioauditooriumi uuringu andmetel olid (kahanevas järjekorras) Sky Plus, Raadio Elmar, Star FM, Retro FM, Raadio Kuku, Raadio Uno ja Power Hit Radio. Sky Plusil sealjuures 267 000 ning Raadio Elmaril 257 000 kuulajat nädalas. 2014. aasta talvel oli TNS Emori uuringu andmetel eraõiguslikest raadiotest Raadio Elmar esikohal ning Sky Plus teisel.

Sky Plus kuulub SkyMedia raadiogrupile, ning on oma sõnul ainus vaid 40 kõige populaarsemat lugu mängiv raadiojaam ning on turuliider 15-44 aastaste kuulajate hulgas (SkyMedia). Lisaks Sky Plusile kuulub SkyMedia gruppi populaarsematest raadiokanalitest veel Retro FM. Raadio Elmar kuulub Trio LSL raadiogruppi ning mängib ainult eestikeelset muusikat ning on peamiselt meelelahutusliku eemärgiga. Trio LSL grupi sõnul on Raadio Elmar kõige populaarsem eraraadio 25-59 aastaste eestlaste seas (Trio LSL), mis tähendab, et nende suurim kuulajaskond on vanem kui Sky Plusi suurim kuulajaskonna grupp. Lisaks Raadio Elmarile kuulub Trio LSL gruppi populaarsematest raadiokanalitest veel Raadio Kuku ning Raadio Uno. Star FM ja Power Hit Radio kuuluvad Rootsi meediakontsernile Modern Times Group (MTG). SkyMedia ning Trio LSL on ka liikmed valitsusvälises mittetulundusühingus Eesti Ringhäälingute Liit, mis edendab rahvuslikku ringhäälingukultuuri ning esindab raadio- ja televisiooniorganisatsioonide huve (ERL).

2.2.1 Ringhäälinguõigus

Eesti riik mõjutab eraõigusliku ringhäälingu kaudu popmuusikat läbi seadusandluse, mis sätestab raadiosageduste kasutamise korra, meediateenuse osutaja õigused ja kohustused ning regulatsioonide mis mõjutavad ringhäälinguprogrammide ülesehitust ja sisu. Kõige olulisemaks mõjutajaks on ilmselt kvoot, mille riik on eestimaise muusika

mängimisele kehtestanud. See soodustab nii popmuusika levitamist, tarbimist kui ka tootmist.

Eestis reguleerib raadiosageduste kasutamist Elektroonilise side seadus (edaspidi ESS). Raadiosageduste kasutamist haldab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koos Tehnilise Järevalve Ametiga. ESS §6 lõige 3 sätestab ka selle, et raadiosageduste haldamine peab töötama koos selle ühtlustamisega Euroopa Liidus, lisaks rõhutab ESS üleüldiselt Euroopa Liidu ja muude rahvusvaheliste seaduste ja regulatsioonide olulisust. Seega ei mõjuta raadiosageduse kasutamise õiguse saamist mitte ainult Eesti riigi seadused ja regulatsioonid vaid ka rahvusvahelised seadused. Raadiosageduse kasutamine toimub sageduslubade alusel, mida väljastab Tehnilise Järevalve Amet (ESS, ptk. 3).

Eestis võib televisiooni- või raadioteenust pakkuda üksnes Tehnilise Järevalve Ameti väljastatud televisiooni- või raadioteenuse osutamise tegevusloa alusel, mis väljastatakse juhul, kui programm vastab Meediateenuse seadusele (edaspidi MTS) ning ei ole vastuolus mõne Eesti Vabariigi poolt vastu võetud lepingulise kohustusega (Tehnilise Järevalve Amet). MTS sätestab §2 lõige 1 ja 2 alusel

audiovisuaalmeedia teenuste ja raadioteenuse [...] osutamise korra, tegevuspõhimõtted ja nõuded meediateenuse osutajatele [ning] eraõiguslikele isikutele televisiooni- ja raadioteenuse osutamiseks tegevusloa andmise ning tellitava audiovisuaalmeedia teenuse osutamise registreerimiskorra.

Raadioteenuse luba antakse kuni viieks aastaks ning lubasid väljastab Tehnilise Järevalve Amet (MTS §35 L 1, §39 L 1). Tehnilise Järevalve Amet teavitab MTS §40 järgi kaks kuud enne vaba juurdepääsuga raadioteenuse osutamise tegevuslubade jagamise konkursi välja kuulutamist sellest Kultuuriministeeriumi. Kultuuriminister võib kehtestada loa väljastamise kõrvaltingimused, näiteks kehtestada Eesti autorite teoste ja Eesti riigi rahalisel toetusel valminud audiovisuaalteoste miinimummahu programmis. Seega teeb Tehnilise Järevalve Amet meediateenuse osutaja lubade väljastamisel koostööd Kultuuriministeeriumiga, et tagada radiojaamade programmide sobivus ka Eesti kultuuripoliitikaga.

Raadioprogrammi edastamise nädalamaht on 84 tundi (MTS §9). See tähendab, et seadusega on sätestatud, et raadioprogramm peab olema eetris keskmiselt 12 tundi ööpäeva jooksul.

MTS §8 lõige 1 sätestab, et „[...] raadioteenuse osutaja varub vähemalt kuuel päeval nädalas programmi päevamahust vähemalt viis protsenti enda toodetud uudistesaadete edastamiseks[...]“. MTS §16 lõige 3 punkt 1 sätestab, et raadioteenuse osutaja peab vähemalt neli korda saatepäeva jooksul enda kohta arusaadavalt teatavaks tegema nime ning kontaktandmed, sealhulgas elektronposti või veebilehe aadressi. Lisaks sätestab MTS § 18, et

Televisiooni- ja raadioteenuse osutaja edastab viivitamata ja tasuta kõigis oma tele- ja raadioprogrammides:

- 1) ühiskonna julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu korral Riigikogu, Vabariigi Presidendi ning Vabariigi Valitsuse ametlikke teateid;
- 2) teavet, mis on vajalik inimese elu, tervise ja julgeoleku kaitseks või varalise kahju või hädaohu ärahoidmiseks, samuti keskkonnakahjustuse ärahoidmiseks või selle vähendamiseks.

Lisaks ei tohi vastavalt MTS §19-le meediateenuse osutaja „[...]üheski saates õhutada vihkamist soo, rassilise või etnilise päritolu, veendumuste või usutunnistuse alusel või alavääristada õiguskuulekat käitumist või kutsuda üles õigusrikkumisele“ ning kell 06.00 kuni 22.00 ei tohi edastada alaealiste füüsilist, vaimset või kõlblist arengut oluliselt kahjustavaid saateid.

Eesti riik on seadusega reguleerinud mingi osa eraõigusliku raadioprogrammi sisust, mis tähendab, et raadiojaam ei saa täielikult otsustada, mida oma raadioeetris edastab, vaid ta on seadusest tulenevalt kohustatud mingi osa täitma riigi nõuetele vastavalt. Seadusest ning televisiooni- ja raadioteenuse osutamise tegevusloa tingimustest ja kõrvaltingimustest kinni pidades on meediateenuse osutajal aga õigus vabalt otsustada oma saadete ja programmi sisu üle (MTS §13 L 1).

Tehnilise Järevalve Amet on 2014. aasta kevade seisuga väljastanud kaheksa üleriigilise raadioprogrammi teenusepakkuja luba: Pereraadio, Star FM, Raadio Sky Plus, Retro FM, Ring FM, Kuku Raadio, Uno Raadio ning Raadio Elmar. Need kõik on eestikeelsed programmid, mis vastavalt oma teenusepakkuja loale peavad päevases programmis (kell 07.00-20.00) edastama vähemalt 20% sõnalist osa ning vähemalt 20% programmi mahust peab olema Eesti autorite teoseid. Enamik üleriigilisi raadioprogramme (va. Pereraadio ning Ring FM) peavad olema eetris 24 tundi ööpäevas.

Regionaalse raadioteenuse pakkujaid on 20: Raadio 7, Semeinoje Radio, Power Hit Radio, Russkoje Radio, Sky Radio, Russkoje Radio Tartu, Radio Mania, Energy FM, Raadio Kadi, Raadio Ruut, Kuma Raadio, Nõmme Raadio, Euro FM, Raadio DFM, Raadio 100 FM Narodnoje Radio, Raadio Spin FM, Raadio Marta, Päikeseraadio, Tre Raadio ning Raadio Juminda Poolsaar. Neist 13 on eestikeelsed ning 7 venekeelsed programmid. Neis raadiotest kahel (Energy FM ning Raadio Spin FM) puudub kohustus edastada sõnalist osa, küll aga peavad nad MTS-st tulenevalt edastama uudiseid. Venekeelne Semeinoje Radio peab oma päevasest programmist 40% täitma sõnalise osaga ning eestikeelne Tre FM 30%. Ülejäänud regionaalsed raadiojaamad peavad päevasest programmist 20% edastama sõnalist osa. Ka regionaalsed raadiod peavad oma programmist 20% pühendama Eesti autorite teostele, va. Energy FM, mis peab seda tegema 10% ulatuses ning Tre Raadio, mis peab 30% programmimahust edastama Eesti autorite teoseid.

Rahvusvaheline raadioprogramm on Ukrainas, Valgevenes ning Venemaa Föderatsioonis edastav venekeelne Radio Eli, mis päevasest programmist 20% osas peab täitma sõnalise osaga ning 20% peab olema Eesti autorite looming.

2014. aasta märtsis kuulutas Tehnilise Järevalve Amet välja konkursi 16 regionaalse, 12 üleriigilise ning ühe rahvusvahelise raadioteenuse osutamise tegevusloa väljastamiseks (TJA peadirektori 28.03.2014 käskkiri). Nende lubade väljaandmiseks kehtestas kultuuriminister Urve Tiidus kõrvaltingimused, mille järgi peab 28 raadiojaamal olema programmis edastatavate muusikateoste mahtust vähemalt 25% Eesti autorite loodud teoseid, ühel üleriigilisel raadiojaamal lausa 60%. Nende kõrvaltingimuste hindamisel võib eelistada pakkumist, millel on suurem Eesti autorite teoste maht. (Kultuuriministri käskkiri 14.03.2014) Seega on võrreldes eelmiste raadioteenuse osutaja lubadega suurenenud Eesti muusika mahu nõue, mis viitab suurenenud riiklikule toetusele kodumaisele muusikale.

Eesti riik on läbi Meediateenuse seaduse ning Tehnilise Järevalve Ameti kehtestanud Eestis tegutsevatele eraõiguslikele raadiokanalitele kvoodi, mis kohustab neid teatud mahus Eesti autorite loomingut mängima. Sellega mõjutab Eesti riik heliloomingu tootmist, levitamist ja ka tarbimist. Popmuusika loomist mõjutab see läbi popmuusikat mängivate raadiojaamade. Kui raadioteenuse pakkujad peavad vähemalt 20% eetriajast täitma Eesti autorite loominguga, annab see ka motivatsiooni uusi teoseid luua, sest raadiojaamad tahavad pidevalt peale voolava uue välismaise muusika kõrvale mängida

sama uut Eesti muusikat. Teiselt poolt toetab selline regulatsioon ka läbi Autoriõiguseseaduse rahaliselt Eesti muusikuid, sest kui raadiojaamad on kohustatud nende lugusid mängima, maksavad nad ka selle eest autoritasusid ja see motiveerib muusikuid uut loomingut tegema. Tarbijat mõjutatakse läbi kvoodi tutvuma Eesti popmuusikaga. On võimalik, et vaba turu olukorras, kus riik ei reguleeriks raadioprogrammi sisu üldse, mängikski mõni raadiojaam ainult globaalseid hitte, mis mõjutaks ühelt poolt kuulajate pilti Eesti popmuusikast ning teiselt poolt võib olla pidurdav tegur autorite uue muusika loomele.

2.2.2 Tsensuur

Eraõigusliku ringhäälingu kaudu mõjutab Eesti riik popmuusikat läbi kaudse tsensuuri, mis keelab ebasobiva sisu levitamise. Nende regulatsioonidega mõjutab riik sarnaselt avalik-õiguslikele raadiojaamadele nii popmuusika tootmist, tarbimist kui ka levitamist. Ebasobiva sisu levitamise keeluga kaasneb autorite soovimatus teatud sisuga materjali luua, sest see ei jõuaks niikuinii publikuni.

MTS sätestab, et meediateenuse osutaja ei tohi „[...]üheski saates õhutada vihkamist soo, rassilise või etnilise päritolu, veendumuste või usutunnistuse alusel või alavääristada õiguskuulekat käitumist või kutsuda üles õigusrikkumisele“ ning kell 06.00 kuni 22.00 ei tohi edastada alaealiste füüsilist, vaimset või kõlbelist arengut oluliselt kahjustavaid saateid.

Sarnaselt avalik-õiguslikule ringhäälingule peab eraõiguslik raadiojaam kinni pidama Eesti Vabariigi Põhiseadusega kaitstud eneseväljendusvabadusest koos selle piirangutega. Lisaks kehtib „Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus“, mis keelab seksuaalseid toiminguid labaselt ja pealetükkivalt esiplaanile toovate ning enesekaitseks õigustatud piire ületava vägivalda või julmust heakskiitval viisil kujutavate teoste või selle koopiate edastamise raadiosaadetes.

2014. aasta märtsis kritiseerisid Kuku Raadio spordisaate „Mehed ei nuta“ eetris saatejuhid peaministri kandidaati Taavi Rõivast ning Reformierakonda, kasutades ebakohaseid ja ebaviisakaid väljendeid. Juhtunu tõttu vabandas Kuku Raadio peatoimetaja Hindrek Riikoja nii Taavi Rõivase enda kui ka raadiokuulajate ees. Kuku Raadio saated on internetist järelkuulatavad, kuid antud saatest on teemaks olev üle 3-minutiline lõik välja lõigatud. (Publik 19.03.2014) See ei ole küll näide popmuusika

tsensuurist, kuid on siiski näide sellest, kuidas eraõiguslik raadiojaam peab kinni pidama riiklikest regulatsioonidest. Tegemist ei olnud niivõrd poliitilise probleemiga (kuigi saatejuht rääkis ka Reformierakonnast) kui küsimusega põhiseadusega kaitstud õiguste rikkumisest.

Kuna eraõiguslikud raadiojaamad teenivad oma tulu suures osas reklaami müümisest ning oma rahastust riigilt ei saa, ei saa riik ka kontrollida nendes programmides edastatavat sisu nii palju kui avalik-õiguslikus ringhäälingus. Siiski kehtivad eraõiguslikele raadiojaamadele seadused, mis sisu piiravad. Sarnaselt avalik-õigusliku raadioringhäälinguga mõjutab Eesti riik kaudse tsensuuriga nii popmuusika tootmist, levitamist kui ka tarbimist. Muusikutele puudub huvi luua ebasobiva sisuga materjali, sest selle levitamise keeluga seoses ei jõua see niikuinii tarbijateni.

2.2.3 Seadused ja autoriõigused

Autoriõiguste seaduste riiklik jõustamine omab, sarnaselt avalik-õiguslikule ringhäälingule, eraõigusliku ringhäälingu kaudu olulist soodustavat mõju popmuusikale. Autoriõiguste kaitse kaudu mõjutab riik popmuusika levitamist ning soodustab selle tootmist.

Seadusandlus mõjutab Eestis eraõiguslike ringhäälingukanalite kaudu popmuusikat nii palju kui seda teeb ESS, MTS, Eesti Vabariigi Põhiseadus ning „Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus“. Kontsertide ning muusikatööstusega seotud seadusandlus mõjutab küll popmuusika tootmist, levitamist ning tarbimist (Cloonan 1999: 198), kuid, sarnaselt avalik-õiguslike kanalitega, mitte läbi ringhäälingu.

Kuna autoriõigused on seotud muusikateoste endaga, on eraõiguslikus ringhäälingus nende kaitse reguleeritud samamoodi kui avalik-õiguslikes kanalites, mis tähendab, et kehtivad Eesti Autoriõiguseseadus ning rahvusvahelised kokkulepped ja regulatsioonid.

Seega mõjutab Eesti riik läbi autoriõiguste seadusandluse sarnaselt avalik-õiguslikele kanalitele popmuusikat eelkõige levitamises, kuid kaudselt ka loomises. Raadiojaamad võivad levitada materjali ainult siis, kui see on kooskõlas autoriõiguste seadustega ning muusikud avalikustavad materjali, kui teavad, et nende õigused sellele on kindlalt kaitstud.

2.2.4 Kultuuripoliitika

Eesti riik mõjutab eraõigusliku ringhäälingu kaudu popmuusikat läbi oma kultuuripoliitika, mille alusel jagatakse eraisikutele kultuuritoetusi, kehtestatud on Eesti autorite loomingu mängimise kvoot ning kaudselt ka ERRi programmi kaudu. Eraõiguslikke kanaleid mõjutav kultuuripoliitika avaldab soodustavat mõju nii Eesti popmuusika tootmisele, levitamisele kui ka tarbimisele.

Soomes on suuresti tänu riiklikule toetusele selle ekspordile rokkmuusika kultuur väga tugev. 2006. aastal andis Soome Kaubandus- ja tööstusministeerium muusikatööstusele rahvusvaheliseks turustamiseks 260 000 eurot (Mäkelä 2008: 257). See näitab, et riik peab oma muusika turustamist välismaale oluliseks, sest tutvustab maailmale riiki ning selle rahvust. Tallinn Music Weeki vestlusringis osalenud eksperdid tõid välja selle, et Rootsist on saanud tuntud popmuusika maa suures osas tänu riiklikule tasuta muusikalisele algharidusele. Tänu sellele said võimaluse oma talendi avastada inimesed, kes on praeguseks Rootsi popmuusika tegijad, edendajad ning eksportijad. Vestlusringis osalenud heitsid Eesti riigile ette liigset keskendumist juba avastatud talendile ja ekspordile ning muusikahariduse süsteemi, kui uute artistide kasvulava, tähelepanuta jätmise. (MC STan B 2013)

Eestis jagab eraisikutele kultuuritegevusteks toetusi Eesti Kultuurkapital, mille seadusest tulenev eesmärk on kunstide ja spordi projektide ning inimeste edendamine, tutvustamine ja populariseerimine. Kultuurkapital saab oma toetusteks jagatava vara põhiliselt alkoholi ja tubaka aktsiiside laekumisest (3,5% riigile laekunud aktsiisist) ning hasartmängumaksu laekumisest (46% laekunud maksust). 2013. aastal moodustasid need kaks sissetulekut 98,4% ehk 22 980 000 eurot kogu Kultuurkapitali tulust (Eesti Kultuurkapital 2013: 5-6). See näitab hästi, kuidas riigis toimub varade ümberjaotus ning et riik peab oluliseks kultuuri ja spordi toetamist sissetulekutest, mis on saadud kultuuri säilimisele ohtlikust tegevusest. Kultuurkapitali toetuste jagamist helikunsti valdkonnas otsustab helikunsti sihtkapital. Suur osa toetustest läheb siiski nn. kõrgete kunstide valdkonda ehk klassikalise või džässmuusika toetuseks. 2012. aastast kuni 2014. aasta esimese kvartalini toetas Kultuurkapital popmuusika valdkonnas väheseid projekte, kõige enam said toetust Made in Baltics OÜ ansambli Ewert and the Two Dragons kontsertide korraldamiseks Ameerika Ühendriikides ja Kanadas ning Tallinn Music Week, millel esitatakse ka popmuusikat ning mis on oluline hüppelaud Eesti autoritele ja muusikutele (Eesti Kultuurkapital). Lisaks jagab

toetusi ka Kultuuriministeeriumi muusikavaldkonna toetusprogramm, mis samuti keskendub eelkõige kõrgkultuuri rahastamisele, kuid on toetanud ka Tallinn Music Weeki korraldust ja selle edukate artistide eksporti (Kultuuriministeerium).

Kultuurkapital ja Kultuuriministeerium juhinduvad stipendiumite jagamisel oma seadustest tulenevatest eesmärkidest ning see näitab hästi, mida riik peab kultuuriks ning mida mitte. Cloonan (1999: 200) tõi selle ka ühe riigi kultuuripoliitika aspektina välja, et riigid peavad popmuusikat enamasti turu reguleeritavaks alaks, millesse riik ei peaks sekkuma.

Siiski mõjutab Eesti riik oma kultuuripoliitikaga popmuusika tootmist, levitamist ning tarbimist ka erasektoris. Eraõiguslikele ringhäälingukanalitele kehtestatud kvoot, mis kohustab neid teatud mahus Eesti autorite loomingut edastama, on osa riigi kultuuripoliitikast. Sellega mõjutab riik erakanalite programmi sisu, mis näitab, et riik peab oluliseks Eesti muusika edendamist ning tutvustamist kuulajatele, sest see on oluline osa Eesti kultuurist. Kuigi vähesed Kultuurkapitali ja Kultuuriministeeriumi toetused lähevad popmuusika valdkonda, on näiteks Tallinn Music Weeki toetus üks olulisi aspekte, sest seda peetakse oluliseks artistide leidmise ja edendamise projektiks. Mida suurem on artisti tuntus, seda tõenäolisem on, et tema loomingut mängitakse eraõiguslikes raadiokanalites, sest eraõiguslikud kanalid soovivad riskide minimeerimiseks edastada juba end tõestanud muusikat. ERRi olemasolu kui kultuuripoliitiline programm mõjutab samuti eraõiguslike raadiokanalite kaudu popmuusikat. Kui avalik-õiguslik raadio leiab uued võimekad artistid ning tõstab nende tuntust, on suurem tõenäosus, et ka erakanalid hakkavad nende autorite lugusid mängima. Selle kaudu jõuab Eesti popmuusika ka suurema kuulajaskonnani.

2.2.5 Identiteet

Sätetades eraõiguslikele raadiokanalitele Eesti autorite loomingut edastamise kvoodi, soodustab Eesti riik läbi identiteedipoliitika popmuusika levitamist, seeläbi ka tarbimist ning tootmist. Lisaks omab riik läbi ERRi mõju erakanalitesse jõudvale Eesti popmuusikale.

Raadio Sky Plus annab iganädalaselt välja edetabelit „TOP 40“ oma nädala jooksul mängitud kõige populaarsematest lugudest. 2014. aasta 17. nädala edetabelis oli kokku neli Eesti autorite lugu. Neist kaks olid selle aasta Eesti Laulu konkursil osalenud lood.

18. nädala edetabelis oli samuti neli Eesti autorite lugu, ükski eesti lugu ei olnud esikümnes ning kaks olid Eesti Laulu konkursil osalenud lood. (Sky Plus TOP 40)

Raadio Uno annab välja iganädalast edetabelit „Uno Top 25“. 2014. aasta 17. nädalal oli selles edetabelis kokku kümme Eesti autorite lugu, millest neli oli Eesti Laulu konkursilt. 18. nädala edetabelis oli üheksa Eesti autorite lugu, millest kaks oli Eesti Laulu konkursilt. (Uno Top 25)

Raadio Elmar annab välja iganädalast edetabelit „Elmari TOP 10“, milles on Raadio Elmari programmi eripära tõttu niikuinii kõik Eesti autorite lood. 2014. aasta 17. nädalal oli üks edetabeli lugudest inglise keelne (Eesti Laulu konkursi võidulugu „Amazing“) ning kaks edetabeli lugudest oli Eesti Laulu konkursil osalenud. 18. nädala edetabelis oli kaks lugu inglise keelsed ning need Eesti Laulu konkursilt. (Elmari Edetabel)

Eesti Laulu konkursil osalenud teoste edu eraõiguslikes raadiojaamades näitab, et sellel ERRi poolt läbiviidaval popmuusika konkursil on oluline mõju ka eraõiguslikele raadioprogrammidele. Eraõiguslikud raadiokanalid tahavad oma tulus võimalikult kindlad olla, seetõttu valivad levitamiseks muusika, mis on oma edu juba tõestanud ning rahvusringhääling annab artistidele lihtsamalt võimaluse ennast tõestada. Kuna popmuusika peegeldab ning taastoodab rahvuslikku identiteeti, siis mida suurema kuulajaskonnani teatud artistide muusika jõuab, seda enam samastavad inimesed ennast sellega. Seetõttu on Eesti riigil ja ERRil oluline roll popmuusika tootmises, levitamises ning tarbimises. Ka eraõiguslikele ringhäälingukanalitele kehtestatud Eesti autorite loomingu mahu kvoot mõjutab kuulajate identiteeti, sest nad tutvuvad teatud mahus siiski Eesti artistide teostega, seeläbi saab nende looming populaarsemaks ning hakkab taastootma ning mõjutama rahvuslikku identiteeti.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada vahendid, mida Eesti riik kasutab popmuusika tootmise, levitamise ning tarbimise mõjutamiseks läbi avalik-õiguslike ning eraõiguslike raadiokanalite ning nende vahendite mõju ulatust.

Riigil on oluline mõju popmuusika tootmisele, levitamisele ning tarbimisele läbi avalik-õigusliku ERRi, sest sätestab selle ülesanded Eesti kultuuri edendajana ning annab Eesti autoritele seeläbi soodsamad tingimused eetrisse pääsemiseks ning publikuni jõudmiseks. Kuid riigil on mõju ka läbi eraõiguslike kanalite, sest on sätestanud Eesti autorite loomingu mängimise kvoodi ning omades mõju mägitavale Eesti muusikale läbi ERRi, mis läbi tõuseb Eesti artistide populaarsus ning kasvab nende motivatsioon muusikat luua.

Tabel 1. Ringhäälinguõigus

	Cloonan	Eesti	
		Avalik-õiguslik ringhääling	Eraõiguslik ringhääling
Ringhäälinguõigus	<ul style="list-style-type: none"> • Ringhäälingusageduste kasutusõigus • Proportsioon avalik-õiguslike ja eraõiguslike raadiojaamade vahel • Kvoot raadiojaamades mängitava kodumaise ja välismaise muusika mahu vahel • Võimalik teatud kanalite keelustamine (seotud ka tsensuuriga) 	Vahendid	
		<ul style="list-style-type: none"> • Load ERRile väljastab Tehnilise Järevalve Amet, Vabariigi Valitsus • ERHS: neli raadiojaama (kvoot) • Rahastus riigieelarvest • Raadio 2 	<ul style="list-style-type: none"> • ESS • Tehnilise Järevalve Amet, Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeerium • MTS • Kvoot Eesti autorite teoste esitamise mahule 20%. Uutel lubadel kvoot 25%.
		Mõju	
		<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Muusikat valik-avalik huvi • Puudub kvoot- ERRi eesmärgid- toetab Eesti kultuuri <u>Tarbimine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Ainsana katavad kogu riigi territooriumi-sisu kuulevad kõik • Vastavalt eesmärgile valitud muusika jõuab kuulajateni 	<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • 20% programmimahust Eesti autorite teosed • Jaamad soovivad ka uut Eesti muusikat <u>Tarbimine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Kuulajad puutuvad 20% mahus kokku Eesti popmuusikaga • Artistide ja autorite populaarsuse kasv <u>Tootmine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Motivatsioon luua • Autoriõigused- sissetulek • Suurenev populaarsus

Eelolev Tabel 1 võtab kokku vahendid, millega Eesti riik läbi ringhäälinguõiguse avalik-õiguslikke ning eraõiguslikke raadiokanaleid mõjutab ning nende vahendite kasutamise tulemused popmuusika tootmises, levitamises ning tarbimises. Põhiline mõjutamisvahendid on seadusandlus ja regulatsioonid, mis riik raadiokanalitele kehtestanud on. Kultuuripoliitikast lähtuvalt on paika pandud ERRi eesmärgid ning Tehnilise Järeelvalve Amet sätestab kvoodi Eesti autorite loomingu mängimisele. Selle kaudu motiveerib riik autoreid uut muusikat looma ning see jõuab läbi raadio suurema publikuni, mis suurendab nende populaarsust.

Tabel 2. Tsensuur

	Cloonan	Eesti	
		Avalik-õiguslik ringhääling	Eraõiguslik ringhääling
	Tsensuur <ul style="list-style-type: none"> • Esinemiste, muusikapalade või videote keelustamine või muutmine • Kaudne tsensuur: mingi tegevuse (nt vaenu õhutamise) keelamine-ebasobiva sisu keelamine • Kontsertide regulatsioon • Üleüldine kontroll meedia üle 	Vahendid	
		<ul style="list-style-type: none"> • EV Põhiseadus • Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus • ERHS • Riiklik finantseerimine 	<ul style="list-style-type: none"> • EV Põhiseadus • Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus • MTS
		Mõju	
		<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Ebasobivat materjali ei jõua eetrisse • ERRis enesetsensuur <u>Tarbimine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Teatud sisuga materjal ei jõua inimesteni <u>Tootmine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Puudub soov teatud sisu popmuusikasse panna 	<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Ebasobivat materjali ei jõua eetrisse <u>Tarbimine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Teatud sisuga materjal ei jõua inimesteni <u>Tootmine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Puudub soov teatud sisu popmuusikasse panna

Tsensuuri osas (Tabel 2) mõjuvad Eesti riigi poolt kehtestatud regulatsioonid ühtmoodi nii avalik-õiguslikule kui ka eraõiguslikule raadioringhäälingule. Siiski on avalik-õiguslikul ERRil lisaks riiklikust rahastamisest ning ERHSist tulenev enesetsensuur. Kuna ebasobiva sisuga materjal ei jõua levitamise keelu tõttu publikuni, ei ole autoritel ka soovi sellist materjali luua.

Tabel 3. Seadused ja autoriõigused

	Cloonan	Eesti	
		Avalik-õiguslik ringhääling	Eraõiguslik ringhääling
Seadused ja autoriõigused	<ul style="list-style-type: none"> • Seadusandlus, mis mõjutab muusika levitamist ja tarbimist • Riiklikud ja rahvusvahelised autoriõiguste kaitse seadused • Autoriõiguse seadusi ning kokkuleppeid jõustab riik 	Vahendid	
		<ul style="list-style-type: none"> • Muu seadusandlus peale ülalmainitu ei mõjuta popmuusikat läbi avalik-õiguslike raadiokanalite • Autoriõiguse seadus • Rahvusvahelised regulatsioonid 	<ul style="list-style-type: none"> • Muu seadusandlus peale ülalmainitu ei mõjuta popmuusikat läbi eraõiguslike raadiokanalite • Autoriõiguse seadused • Rahvusvahelised regulatsioonid
		Mõju	
		<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Võib edastada vaid muusikat, mille kasutamiseks on õigused- rahaline väljaminek <u>Tootmine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Muusikutel avaldamisel kindlus 	<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Võib edastada vaid muusikat, mille kasutamiseks on õigused- rahaline väljaminek <u>Tootmine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Muusikutel avaldamisel kindlus

Muu seadusandlus, peale Tabelites 1 ja 2 mainitu, ei mõjuta popmuusikat raadioringhäälingu kaudu. Olulisel kohal on aga autoriõiguste kaitse seadused, mida riik jõustab (Tabel 3). See tähendab, et raadiojaamad võivad edastada vaid materjali, millel on selleks vastav luba olemas. Seeläbi mõjutab riik autorite loomingut, sest nad avaldavad oma muusikat julgelt juhul, kui teavad, et õigused sellel on riigi poolt kindalt tagatud. Autoriõiguste valdkonnas ei ole avalik-õiguslikul ning eraõiguslikul ringhäälingul erinevust, sest autoriõigused on seotud muusika endaga, mitte edastajaga.

Tabel 4. Kultuuripoliitika

	Cloonan	Eesti	
		Avalik-õiguslik ringhääling	Eraõiguslik ringhääling
Kultuuripoliitika	<ul style="list-style-type: none"> • Riigi võimalused ja soov turgu sekkuda • Enamasti toetatakse nn. kõrgeid kultuure, popmuusikat peetakse pigem turu reguleerimisalaks • Siiski on popmuusika olulisust tunnetama hakatud ning kultuuripoliitikat vastavalt sellele ka muudetud 	Vahendid	
		<ul style="list-style-type: none"> • ERR, ERHS • Raadio 2 	<ul style="list-style-type: none"> • Kultuurkapital • Kultuuriministeerium • Eesti autorite loomingu edastamise kvoot
		Mõju	
		<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Raadio 2 kui Eesti popmuusika tutvustaja, edendaja <u>Tarbimine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Raadio 2 tutvustab Eesti popmuusikat kuulajatele <u>Tootmine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Kanal, kuhu on oodatud Eesti popmuusika-motivatsioon • suurendab autorite tuntust ning kuulajate muusikamaitset 	<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Eraõiguslikud raadiojaamad soovivad muusikat, mis on ennast juba tõestanud-võimalust pakub ERR, Raadio 2 • Kultuurkapitali ning kultuuriministeeriumi toetused suurendavad muusikute populaarsust-suurem võimalus erakanali eetrisse saada <u>Tarbimine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Suurem publik <u>Tootmine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Toetused- motivatsioon • Suurenenud tuntus-motivatsioon

Eesti riigi kultuuripoliitikast (Tabel 4) tulenevad nii avalik-õigusliku ERRi rahastamine ning ka kvoodid, mis eraõiguslikele raadiotele Eesti autorite teoste edastamise mahuks on sätestatud. Kultuuripoliitikast tulenevalt saavad Eesti artistid ennast ERRi kaudu tutvustada ning populaarsust koguda, ning see suurendab võimalust jõuda eraõiguslikesse raadiokanalitesse, mis suurendab publikumi ning Eesti popmuusika populaarsust.

Tabel 5. Identiteet

	Cloonan	Eesti	
		Avalik-õiguslik ringhääling	Eraõiguslik ringhääling
Identiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Popmuusika taastoodab rahvale pildi iseendast • Popmuusika tutvustab selle päritoluriiki maailmale • Artisti päritoluriigi väljatoomine • Eurovisioon 	Vahendid	
		<ul style="list-style-type: none"> • ERHS • ERR • Eesti Laul + Raadio 2 	<ul style="list-style-type: none"> • ERR. Raadio 2 • Eesti Laul • Eesti autorite loomingu edastamise kvoot
		Mõju	
		<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • ERRi ülesanne on Eesti identiteeti peegeldada, tutvustada- palju Eesti autorite loomingut <u>Tarbimine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • ERRi läbi saavad kuulajad tutvuda Eesti popmuusikaga- populaarsus kasvab <u>Tootmine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Võimalus ennast tutvustada- motivatsioon • Eesti Laul, Eurovisioon- hea koht artisti, rahvuse ja tutvustajana 	<u>Levitamine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • ERRis ennast tõestanud muusikud pääsevad suurema tõenäosusega ka erakanalitesse- ERR otsib Eesti identiteeti, see jõuab ka erakanalitesse • 20% kvoot- mõjutab rahva pilti endast <u>Tarbimine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Erakanalitesse jõudnud muusika jõuab suurema publikuni- mõjutab, peegeldab identiteeti • Kvoodi tõttu tutvuvad kuulajad Eesti loominguga <u>Tootmine:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Motivatsioon Eesti popmuusikat luua

Läbi identiteedipoliitika mõjutab Eesti riik avalik-õiguslikke ja eraõiguslikke raadiokanaleid (Tabel 5) suuresti ERRi ning kodumaise muusika mängimise kvoodi kaudu. Identiteet on suures osas seotud kultuuripoliitikaga, mille kaudu riik püüab Eesti kultuuri elujõus hoida, sest see on oluline alus rahvuslikule identiteedile. ERR omab mõju erakanalite valitavale muusikale ning see kujundab ja taastoodab rahvale pilti Eesti popmuusikast ning seeläbi ka enda rahvusest.

Seega mõjutab riik raadiojaamu eelkõige läbi kultuuripoliitikast tuleneva seadusandluse ning regulatsioonide, mis kujundavad mingil määral programmi sisu. Nii loob riik võimaluse muusikutele jõuda suurema publikuni ning pinnase popmuusika loomiseks ning publikule tutvustamiseks.

Erinevused riigi mõjust avalik-õiguslikule ning erakanalitele tulenevad eelkõige selle erinevatest eesmärkidest ning rahastusest. Avalik-õiguslik on eelkõige uue talendi otsija

ning eestimaise popmuusika edendaja, eraõiguslik keskendub juba ennast tõestanud talentidele, on nende edasiahitaja ning publikumi suurendaja.

Riigi toetus kodumaisele popmuusikale globaliseeruvas maailmas aitab tagada mingil määral tasakaalu ning anda kohalikele artistidele võimalus paista silma turul, milles nad muidu võivad märkamatuks jääda (Cloonan 1999: 205). Seetõttu on Eesti riigil oluline roll Eesti popmuusika tootmise, levitamise ja tarbimise mõjutajana ning Eesti kultuuri ja identiteedi edendajana.

Summary: The role of the nation-state in popular music production, distribution and consumption through Estonian radio broadcasting stations on the basis of Martin Cloonan's theory.

The purpose of the Bachelor Thesis was to ascertain the means the state of Estonia uses to influence the production, distribution and consumption of popular music through public and private radio broadcasting in Estonia and to learn the extent to which these means have an effect.

The first part of the thesis establishes a theoretical ground for constructing the analysis on the basis of Martin Cloonan's theory on the role of the nation-state in popular music. The second part follows Cloonan's theory's logic in order to analyse the role of the state of Estonia in popular music. By examining the legislation and regulations, public and private radio broadcasting programmes, cases in other states and opinions of experts in Estonia the Bachelor Thesis reaches the conclusion that the state of Estonia has an effect on popular music production, distribution and consumption but that the effects vary in public and private radio broadcasting.

The main differences are caused by their different purposes, objectives and financing. Estonian public broadcasting (ERR) is in search of new talent and the promoter of Estonian popular music. Private sector broadcasters have to abide by the quota set by the state for the percentage of Estonian authors' music they have to play. In this way, the state is ensuring Estonian popular music time on the air and by doing this expanding the audience and popularity of Estonian popular music.

Estonia is influencing the distribution and through that the production and consumption of popular music by using different means. Mostly the means help promote Estonian popular music, because they create the grounds for finding new talent and motivating musicians.

State support for its popular music helps compensate for the disadvantaging effects globalization has on the nation-states music and gives the opportunity for states' artists to stand out in the crowd where otherwise they could stay unnoticed (Cloonan 1999: 205). That is why the state of Estonia has a crucially important role in the production, distribution and consumption of popular music that is worth analysing.

Kasutatud kirjandus

- Autoriõiguse seadus, RT I, 14.06.2013, 5.
- BBC News (2003) „Radio 1 defends music policy“, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/3051886.stm> (külastatud: 16.03.2014).
- BBC News (2004) „Call for German music radio quota“, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/3699734.stm> (külastatud: 16.03.2014).
- Breen, M. (2008) „Popular music policy making and the Instrumental Policy Behaviour Process“, *Popular Music*, Vol. 27, No. 2, pp. 193-208.
- Cloonan, M. (1999) „Pop and the Nation State“, *Popular Music*, Vol. 18, No. 2, pp. 193-208.
- Cloonan, M. (2003) „Censorship“, in „Continuum Encyclopedia of Popular Music of the World Vol. 1“, eds. Shepherd, J., Horn, D., Laing, D., Oliver, P., Wicke, P., *Continuum*, pp. 168-172.
- Dehghan, S. K. (22.01.2014) „Iran broadcaster breaks rule over musical instruments played on TV“, *The Guardian*, <http://www.theguardian.com/world/2014/jan/22/iran-broadcaster-rule-musical-instruments-tv> (külastatud: 17.03.2014).
- EAÜ, Põhikiri, <http://www.eau.org/index.php?menuID=108> (külastatud: 06.03.2014).
- Eesti Kultuurkapital, Eraldatud stipendiumid, kättesaadav: <http://www.kulka.ee/-?mid=52&action=eraldatud> (külastatud: 10.04.2014).
- Eesti Kultuurkapital (2013) „Eelarve 2013“, kättesaadav: http://www.kulka.ee/documents/Eelarved/EKK_2013_eelarve_ja_seletuskiri.pdf (külastatud: 10.04.2014).
- Eesti Kultuurkapitali seadus, RT I, 13.03.2014, 13.
- Eesti Rahvusringhääling, <http://www.err.ee> (külastatud: 17.03.2014).
- Eesti Rahvusringhäälingu seadus, RT I, 11.06.2013, 4.
- Eesti Vabariigi põhiseadus, RT I, 27.04.2011, 2.
- Elektroonilise side seadus, RT I, 05.07.2013, 3.
- Elmari Edetabel, „Elmari TOP 10“, <http://www.elmar.ee/index.php?pid=14&lang=1> (külastatud: 04.05.2014).

- ERL, Eesti Ringhäälingute Liit, Üldinfo, <http://www.ringhliit.ee/yldinfo/> (külastatud: 17.04.2014).
- ERR (2012), „Eelarve 2013“, kättesaadav: http://err.ee/files/ERR_eelarve2013.pdf (külastatud: 07.04.2014).
- ERR „(2012) „Ühiskonna teenistuses: Avaliku-õigusliku meedia põhiväärtuste deklaratsioon (EBU)“, Üldinfo, <http://www.err.ee/sisu.aspx?s=6&a=1238> (külastatud: 20.03.2014).
- ERR (2013), „Eelarve 2014“, kättesaadav: http://err.ee/files/ERR_EEL-ARVE_2014.pdf (külastatud: 07.04.2014).
- ERR (2014), „Eesti Rahvusringhäälingu arengukava 2015–2018“, kättesaadav: http://err.ee/files/ERR_arengukava_2015-2018.pdf (külastatud: 30.03.2014).
- ERR (07.04.2014) „Lätis lülitati välja Vene telekanal Rossiya-RTR“, *Uudised: Välismaa*, <http://uudised.err.ee/v/valismaa/8e0a8f64-133d-46f5-a92a-773ecb23e48f> (külastatud: 13.04.2014).
- Hawn, H. (2013) „Utilising Popular Music to Teach Introductory and General Education Political Science Classes“, *European Political Science*, Vol. 12, pp. 522–534.
- Hulkki, E. (27.02.2008) „Meedia, väärtused, identiteet ja kunstikasvatus“, *Eesti Päevaleht*, <http://epl.delfi.ee/news/kultuur/meedia-vaartused-identiteet-ja-kunstikasvatus.d?id=51077253> (külastatud: 30.04.2014).
- Kultuuriministeerium, Dokumendiregister, Ministri Käskkiri, http://dokreg.kul.ee/?id=10318&a_id=1&t_id=6890 (külastatud: 30.04.2014).
- Kultuuriministri käskkiri 14.03.2014, kättesaadav: http://dokreg.kul.ee/public/ministri_kk_98.637504.pdf (külastatud: 30.04.2014).
- Kõuts, R. (2012) „Lühiülevaade Eesti meediasüsteemist ja –kasutusest“, *Eesti Meediakoolitajate Liit*, <http://www.meediakoolitajad.edu.ee/luhiulevaade-eesti-meediasusteemist/> (külastatud: 17.03.2014).
- MC STan B (2013) „Tallinn Music Weeki vestlusring: "Kuidas läheb Eesti muusika ekspordil?"“, <http://www.rada7.ee/artikkel/73452/Tallinn-Music-Weeki-vestlusring-Kuidas-laheb-Eesti-muusika-ekspordil> (külastatud: 11.04.2014).
- Meediateenuste seadus, RT I, 22.12.2013, 43.
- Mäkelä, J. (2008) „The state of rock: a history of Finland's cultural policy and music export“, *Popular Music*, Vol. 27, No. 2, pp. 257-269.

- MTG, Modern Times Group, Brands&Operations, <http://www.mtg.se/en/brands--operations/brands/> (külastatud: 17.04.2014).
- Normet, M. (10.02.2009) „Mart Normet: mis vahe on «Eesti laulul» ja «Eurolaulul»?“, *Postimees*, <http://arvamus.postimees.ee/80231/mart-normet-mis-vahe-on-eesti-laulul-ja-eurolaulul> (külastatud: 17.04.2014).
- Percival, J.M. (2011) „Music Radio and the Record Industry: Songs, Sounds, and Power“, *Popular Music and Society*, Vol. 34, No. 4, pp. 455–473.
- Pornograafilise sisuga ja vägivalda või julmust propageerivate teoste leviku reguleerimise seadus, RT I, 23.02.2011, 14.
- Publik (19.03.2014) „Kuku raadio vabandab Taavi Rõivase ees spordisaates öeldu pärast“, *Delfi*, <http://publik.delfi.ee/news/inimesed/kuku-raadio-vabandab-taavi-roivase-ees-spordisaates-oeldu-parast.d?id=68270183> (külastatud: 14.04.2014).
- Ringhäälinguseadus, RT I 1994, 42, 680.
- Rudi, H. (02.09.2008) „Lätis käidi välja idee keelustada Vene telekanalid“, *Postimees*, <http://www.postimees.ee/30472/latis-kaidi-valja-idee-keelustada-vene-telekanalid> (külastatud: 13.04.2014).
- Shuker, R. (2008) „New Zealand popular music, government policy, and cultural identity“, *Popular Music*, Vol. 27, No. 2, pp. 271-287.
- Statistikaamet, *Sotsiaalelu, Kultuur, Ringhääling*, <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/varval.asp?ma=Ku15&ti=RAADIO&path=../Database/Sotsiaalelu/07Kultuur/14Ringhaaling/&search=RINGH%C4% C4LING&lang=2> (külastatud: 17.03.2014).
- Sky Plus TOP 40, <http://skyplus.fm/sky-plus-top-40> (külastatud: 04.05.2014).
- SkyMedia, Jaamad, Sky Plus, <http://www.sky.ee/jaamad/sky-plus> (külastatud: 17.04.214).
- SkyMedia (2014), „Sky Plus kuulatavus 2014“, <http://www.sky.ee/files/Sky%20-Plus%20talv%202014%20TLN%20-%20EST.pdf> (külastatud: 17.04.2014).
- Tehnilise Järevalve Amet, Elektrooniline side, Meediateenused, <http://www.tja.ee/meediateenuste-load-2> (külastatud: 15.03.2014).
- TJA peadirektori 28.03.2014 käskkiri „Konkursi väljakuulutamise raadioteenuse osutamise tegevuslubade väljaandmiseks“, kättesaadav: http://www.tja.ee/public/-documents/Elektrooniline_side/Meediateenused/Raadiolubade_konkurss/TJA_kask_kiri_28_03_2014.pdf (külastatud: 30.04.2014).

- TNS Emor (2013) „Raadio kuulatavus 2013. aasta suvel“, <http://www.emor.ee-/raadio-kuulatavus-2013-aasta-suvel/> (külastatud: 17.03.2014).
- TNS Emor (2014) „Raadioauditooriumi ülevaade 2014. aasta talvel“, <http://www.emor.ee/raadioauditooriumi-ulevaade-2014-aasta-talvel/> (külastatud: 17.04.2014).
- Trio LSL, Raadiod, Elmar, <http://www.trio.ee/?pid=11&lang=1> (külastatud: 17.04.2014).
- UNESCO (2005) „Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions“.
- Uuno Top 25, <http://www.uuno.ee/?&pid=193&lang=1> (külastatud: 04.05.2014).